

УДК 351.74:355.02

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-4-28>

Сергій ПЕТРЕНКО

старший викладач

(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,

м. Дніпро, Україна)

serhii.petrenko@dduvs.edu.ua

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджується міжнародний досвід підготовки майбутніх правоохоронців до виконання службових завдань в умовах воєнного стану, що є особливо актуальним у контексті сучасних глобальних викликів і збройної агресії проти України. Метою дослідження є аналіз зарубіжних підходів до формування висококваліфікованих кадрів, здатних ефективно діяти в кризових та екстремальних ситуаціях, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення національної системи підготовки поліцейських. У роботі розглянуто досвід провідних країн світу, зокрема держав – членів НАТО, США, Канади, Великої Британії, Німеччини та Ізраїлю, де існують розвинені моделі інтеграції правоохоронних і військових структур у процес підготовки персоналу. Особливу увагу приділено системам спеціальної фізичної та психологічної підготовки, тактико-спеціальним тренуванням, вогневої підготовці та розвитку навичок прийняття рішень у складних оперативних умовах. Акцент зроблено на використанні сучасних технологій, як-от віртуальна та доповнена реальність, мультимедійні тренажери, інтерактивні симуляції та дистанційне навчання, які дають можливість моделювати реальні бойові ситуації та підвищувати рівень професійної компетентності.

Проаналізовано міжнародно-правові стандарти у сфері підготовки правоохоронців, включно з документами ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, що регламентують діяльність поліцейських підрозділів у надзвичайних умовах. Висвітлено значення комплексного підходу до формування кадрів, який поєднує юридичну, тактичну, етичну та психологічну складові підготовки. Окремо розглянуто проблему морально-психологічної стійкості правоохоронців і впровадження програм психологічної підтримки й реабілітації, що широко застосовуються в західних країнах для запобігання професійному вигоранню та посттравматичним стресовим розладам. Результати дослідження показують, що успішне впровадження міжнародного досвіду в Україні потребує створення сучасної навчальної бази, розвитку партнерства з міжнародними організаціями й удосконалення нормативно-правової бази у сфері підготовки правоохоронних кадрів. Запропоновано конкретні шляхи адаптації зарубіжних практик, які можуть підвищити рівень готовності українських поліцейських до виконання завдань в умовах воєнного стану та зміцнити національну безпеку.

Ключові слова: правоохоронні органи, воєнний стан, міжнародний досвід, професійна підготовка, поліцейська діяльність.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх правоохоронців до виконання службових завдань в умовах воєнного стану є вкрай актуальною у сучасних реаліях, оскільки від ефективності їхніх дій залежить не лише безпека громадян, але й стабільність держави та захист її територіальної цілісності. Сьогодні Україна перебуває в умовах тривалі збройної агресії, що потребує від силових структур якісно нового підходу до формування кадрів, здатних оперативно реагувати на загрози та працювати в екстремальних ситуа-

© С. Петренко, 2025

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3099-7871>

ціях. Відмінність діяльності правоохоронців у мирний час та під час воєнного стану полягає у розширенні спектра завдань – від забезпечення правопорядку та громадської безпеки до участі у протидії збройним формуванням, терористичним загрозам і ліквідації наслідків бойових дій. Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю інтеграції міжнародного досвіду в українську систему підготовки кадрів, адже багато зарубіжних країн, зокрема члени НАТО, мають напрацьовані моделі навчання правоохоронців у кризових і бойових умовах. Дослідження та впровадження таких практик дає змогу вдосконалити вітчизняні стандарти, запровадити сучасні методи навчання, зокрема використання віртуальних симуляцій, мультимедійних технологій та спільних тренувань із військовими підрозділами. Це сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності, психологічної стійкості та готовності поліцейських ефективно виконувати службові завдання у складних і непередбачуваних умовах.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання підготовки майбутніх правоохоронців у контексті воєнного стану поступово набуває все більшої уваги в наукових колах. Зокрема, у роботі Петренка та Кириченка (2024) розглядається зарубіжний досвід спеціальної фізичної підготовки поліцейських і можливості його адаптації до українських реалій, що є важливим у процесі вдосконалення професійних навичок в умовах збройної агресії. Гайдук (2025) акцентує увагу на питаннях адаптації процедур перевірки кандидатів на службу в Національну поліцію України в умовах воєнного стану, що сприяє підвищенню якості відбору кадрів і формуванню ефективного персоналу. Бингар, Вареник і Рогальський (2024) досліджують особливості спеціальної фізичної підготовки поліцейських у кризових умовах, підкреслюючи необхідність зміни підходів до тренувального процесу для підвищення витривалості та стресостійкості. Ковальова, Соколова та Тимофєєв (2022) розглядають питання використання інновацій у процесі вогневої підготовки, звертаючи увагу на сучасні технології та практики, запозичені із зарубіжного досвіду. Сукупність цих досліджень свідчить про комплексний підхід до вивчення проблеми та необхідність її подальшого опрацювання з урахуванням динаміки воєнного стану та розвитку міжнародних стандартів підготовки правоохоронців.

Методологічними основами дослідження є застосовані в ній сучасні методи пізнання, а саме: аналіз і синтез, узагальнення, індукційний метод та інші.

Метою статті є аналіз міжнародного досвіду підготовки майбутніх правоохоронців до виконання службових завдань в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка поліцейських до дій у збройному конфлікті та надзвичайних ситуаціях спирається на універсальні стандарти прав людини, доктрини стабілізаційного (stability) поліцейського компоненту та перевірені практики міжвідомчої взаємодії. Базовим «каркасом» тут слугують міжнародні норми про законне застосування сили та вогнепальної зброї, європейські етичні принципи поліцейської діяльності, а також керівництва з демократичного поліціювання, на основі яких конструюються конкретні навчальні модулі під реалії воєнного стану.

У більшості країн навчальні програми починаються з «правової рамки сили»: курсанти відпрацьовують принципи законності, необхідності, пропорційності та підвітності, закріплені в Основних принципах ООН щодо застосування сили і вогнепальної зброї правоохоронцями (1990), та корелюють їх з Європейським кодексом поліцейської етики (Rec(2001)10). Це безпосередньо впливає на побудову сценаріїв тренувань із розосередження наговпу, блокпостів, затримань у «червоних зонах» і документування застосування сили для подальшого контролю й судового розгляду.

Доктрина stability policing і «поліцейський компонент» у театрі воєнних дій. Держави НАТО у своїх академіях для військових і поліції інтегрують положення Allied Joint Doctrine for Stability Policing (AJP-3.22): поліцейські підрозділи готують як до підтримки, так і за потреби до тимчасового «заміщення» місцевої поліції для відновлення публічного

порядку, запуску базових слідчих функцій і посилення інституцій безпеки. Курси зосереджені на управлінні нагвом у конфлікті, роботі з місцевими громадами, протидії підіривній діяльності та захисті критичної інфраструктури [3, с. 73]. Розвиток доктрини й навчальних практик координується через НАТОвський Центр передового досвіду зі стабілізаційного поліціювання (NSPCOE), який проводить обміни, курси та спільні вправи [6].

У ЄС роль координатора відіграє CEPOL: у стратегічних оцінках навчальних потреб підкреслюється необхідність курсів із кризового менеджменту, спільних тренінгів поліції з іншими відомствами (прикордонниками, митницею, прокурорами), а також обміну найкращими практиками перших реагуювальників. Усі модулі системно «прошиті» захистом прав і свобод, включно з алгоритмами дій під час обмежень у воєнний час (комендантська година, евакуації, фільтраційні заходи) [7].

OSCE у своїх керівництвах наголошує: навіть за надзвичайних обставин поліція повинна діяти в межах верховенства права, зберігаючи легітимність через підзвітність і комунікацію з громадою. Це безпосередньо транслюється в навчальні модулі: мінімізація шкоди, диференційоване застосування сили, деескалація, забезпечення свободи мирних зібрань настільки, наскільки це сумісно з безпекою, і прозоре інформування населення [8].

Зарубіжні академії комбінують підготовку до дій у цільній забудові (cordon-search, зачистки будівель із цивільними, евакуаційні коридори); процедурні тренінги (фіксація місця події під обстрілом, польова криміналістика, сорсинг і верифікація розвідданих відкритих джерел); комунікацію на КПП та фільтраційних пунктах з уразливими групами; правозастосування на окупованих / деокупованих територіях (первинна реєстрація злочинів, взаємодія з військовими адміністраціями). Усі блоки прив'язуються до «правової рамки сили» та документуються для забезпечення підзвітності [9].

Під впливом міжнародних стандартів курси вогневої підготовки поєднують тренування точності в умовах стресу, «постріл – оцінка – постріл», роботу з укриттями, а також роботу з менш летальними засобами (порошкові, електрошокові, світлошумові), з обов'язковими блоками правової оцінки та медичних наслідків. Розширюється використання симуляцій і сценаріїв з відео/VR для моделювання швидкозмінних ситуацій: від хаотичних нагвпів до збройних нападів, – що допомагає формувати «м'яз пам'яті» прийняття рішень, не виходячи за межі пропорційності.

Психологічна стійкість і етика. Країни, що мають тривалий досвід криз (напр., держави НАТО), закладають у базові програми модулі з психогігієни, командного лідерства у стресі, попередження ПТСР, peer-support і after-action reviews. Етичні дилеми (використання сили під час комендантської години, перевірки документів, контакт із цивільними у «сірій зоні») відпрацьовують через кейс-методи, закріплюючи стандарти кодексу етики та підзвітності.

Оцінювання та допуски. Типові індикатори готовності передбачають: (а) правову грамотність (тести / мовні карти рішень); (б) тактичну і вогневу майстерність (стрес-дріли з часовими вікнами); (в) procedural justice у комунікації; (г) безперервні післятренувальні оцінки та сертифікацію інструкторів. На рівні організації – аудит навчальних планів під актуальні загрози та сумісність зі спільними стандартами [1, с. 32].

Міжнародний досвід показує: ефективна підготовка поліцейських до роботи у воєнний час повинна бути мультидисциплінарною, міжвідомчою і стандарт-орієнтованою. Її «хребтом» лишаються міжнародні норми щодо застосування сили та прав людини; доктрини stability policing задають оперативну логіку й інтерфейс із військовими; а європейські інституції навчання забезпечують масштабування та взаємосумісність програм. Для України це означає доцільність системної інтеграції стандартів ООН/РЕ/ОБСЕ у навчальні плани; розгортання модулів за АJP-3.22 з акцентом на відновлення порядку і взаємодію з громадами; розширення партнерства з CEPOL та NSPCOE; і розвиток симуляційної бази для відпрацювання сценаріїв високого ризику із жорсткою підзвітністю [2, с. 176].

Удосконалення системи підготовки майбутніх правоохоронців в Україні в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, який поєднує інтеграцію міжнародних стандартів та адаптацію кращих світових практик до національних реалій. Передусім необхідно оновити нормативно-правову базу відповідно до вимог міжнародного права та стандартів ООН, Ради Європи та НАТО, що забезпечить чітке регламентування діяльності поліцейських підрозділів у кризових і бойових умовах [4, с. 136].

Важливим напрямом є розвиток матеріально-технічної бази навчальних закладів МВС шляхом впровадження сучасних симуляційних технологій, віртуальної та доповненої реальності, тренажерних систем для відпрацювання дій у складних оперативних ситуаціях. Поряд із цим слід розширювати міжвідомчу взаємодію та співпрацю з міжнародними партнерами, зокрема через спільні навчальні програми та обміни досвідом [5, с. 75]. Особливу увагу варто приділити підготовці інструкторів, які володітимуть знаннями з кризового менеджменту, тактичної медицини, психологічної підтримки та прав людини. Такий підхід дасть можливість підвищити ефективність підготовки українських правоохоронців, посилити їхню стресостійкість і здатність діяти в умовах воєнного стану, забезпечуючи високий рівень правопорядку та захист національної безпеки.

Висновки. Отже, під час дослідження встановлено, що міжнародний досвід підготовки майбутніх правоохоронців до виконання службових завдань в умовах воєнного стану ґрунтується на комплексному підході, який поєднує правові стандарти, практичні навички та психологічну стійкість. Аналіз програм країн – членів НАТО, Європейського Союзу, США, Канади, Великої Британії, Німеччини та Ізраїлю засвідчив ефективність інтеграції правоохоронних і військових структур у процес навчання, що забезпечує здатність поліції швидко адаптуватися до кризових ситуацій та виконувати завдання з підтримання правопорядку навіть у бойових умовах. Особливе значення мають сучасні технології – симуляції, мультимедійні тренажери та дистанційні платформи, які дають змогу відпрацьовувати сценарії високого ризику без загрози життю та здоров'ю персоналу. Важливим компонентом є впровадження модулів з етики й захисту прав людини, що підвищує легітимність дій поліції та формує довіру громадськості.

Перспективи подальшого розвитку полягають у створенні в Україні цілісної системи підготовки поліцейських, що відповідатиме міжнародним стандартам і враховуватиме особливості воєнного стану. До ключових завдань належать оновлення навчальних програм закладів вищої освіти МВС, упровадження спільних тренінгів із військовими підрозділами, розвиток матеріально-технічної бази та розширення співпраці з міжнародними партнерами, як-от СЕРПОЛ та OSCE. Перспективним напрямом є створення національного центру симуляційної підготовки, який дасть можливість відпрацьовувати дії у складних оперативних ситуаціях за моделями, апробованими у країнах НАТО. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню професійних, психологічно стійких і технологічно підготовлених кадрів, здатних ефективно забезпечувати правопорядок і захищати національну безпеку України в умовах сучасних викликів та загроз.

Список використаних джерел

1. Бингар Я., Вареник Д., Рогальський В. Особливості спеціальної фізичної підготовки поліцейських в умовах воєнного стану. *Universum*. 2024. № 12. С. 32–39.
2. Гайдук С. О. Адаптація процедур перевірки кандидатів на службу в Національну поліцію України в умовах воєнного стану. *Формування професійних компетентностей на міждисциплінарній основі в умовах глобальної нестабільності* : зб. тез доп. Наук.-практ конф. (м. Кам'янське, 10 лютого 2025 р.). Кам'янське : Громадська організація «Молодіжна організація починаючих лідерів «ГО МОПЛ», 2024. С. 176–181.
3. Зінченко Д. А. Роль правоохоронних органів у забезпеченні стабільності і безпеки в умовах воєнного стану: досвід України. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення* : зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Вінниця, 28 лютого 2024 р.). Нац. акад. нац. гвард. України. Вінниця, 2024. С. 73–77.

4. Ковальова І. Ю., Соколова К. С. Використання інновацій в процесі вогневої підготовки: виклики воєнного стану та зарубіжний досвід для України. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану* : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 30 червня 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 136–137.
5. Петренко С., Кириченко А. Спеціальна фізична підготовка поліцейських у зарубіжних закладах освіти та можливості її адаптації до підготовки українських правоохоронців в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. 2024. Грудень. С. 75–78. DOI:10.32839/2304-5809/2024-7-131-12.
6. Allied Joint Doctrine for Stability Policing (AJP-3.22). NATO Standardization Office. Brussels, 2022. 102 p.
7. Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. United Nations. 1990. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement>.
8. CEPOL European Union Agency for Law Enforcement Training. Strategic Training Needs Assessment 2025. CEPOL. 2024. URL: <https://www.cepola.eu>.
9. European Code of Police Ethics. Recommendation Rec(2001)10. Council of Europe. Strasbourg, 2001. URL: <https://www.coe.int>.

References

1. Bynhar, Ya., Varenyk, D., & Rohalskyi, V. (2024). Osoblyvosti spetsialnoi fizychnoi pidhotovky politseiskykh v umovakh voiennoho stanu [Features of special physical training of police officers under martial law]. *Universum*, (12), 32–39 [in Ukr.].
2. Haiduk, S. O. (2024). Adaptatsiia protsedur perevirky kandydativ na sluzhbu v Natsionalnu politsiu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Adaptation of procedures for screening candidates for service in the National Police of Ukraine under martial law]. In *Formuvannia profesiynykh kompetentnosti na mizhdystsiplinarnii osnovi v umovakh hlobalnoi nestabilnosti* (pp. 176–181). HO MOPL [in Ukr.].
3. Zinchenko, D. A. (2024). Rol pravookhoronnykh orhaniv u zabezpechenni stabilnosti i bezpeky v umovakh voiennoho stanu: dosvid Ukrainy [The role of law enforcement agencies in ensuring stability and security under martial law: Ukraine's experience]. In *Sotsialni aspekty viiskovo-profesiinoi diialnosti sektoru bezpeky i obrony: vyklyky sohodennia* (pp. 73–77). NANHU [in Ukr.].
4. Kovaliova, I. Yu., & Sokolova, K. S. (2022). Vykorystannia innovatsii v protsesi vohnevoi pidhotovky: vyklyky voiennoho stanu ta zarubizhnyi dosvid dlia Ukrainy [Use of innovations in the process of firearms training: challenges of martial law and foreign experience for Ukraine]. In *Aktualni problemy sluzhbovo-boiovoi diialnosti syl sektoru bezpeky i obrony Ukrainy v umovakh voiennoho stanu* (pp. 136–137). DDUVS [in Ukr.].
5. Petrenko, S., Kyrychenko, A. (2024). Spetsialna fizychna pidhotovka politseiskykh u zarubizhnykh zakladakh osvity ta mozhlyvosti yii adaptatsii do pidhotovky ukrainskykh pravookhorontsiv v umovakh voiennoho stanu [Special physical training of police officers in foreign educational institutions and possibilities of its adaptation to the training of Ukrainian law enforcement officers under martial law]. *Molodyi vchenyi*, 75–78. DOI:10.32839/2304-5809/2024-7-131-12. [in Ukr.]. [in Ukr.].
6. Allied Joint Doctrine for Stability Policing (AJP-3.22) (2022). NATO Standardization Office. Brussels.
7. Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials (1990). United Nations. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement>.
8. CEPOL European Union Agency for Law Enforcement Training (2024). *Strategic Training Needs Assessment 2025*. CEPOL. <https://www.cepola.eu>.
9. European Code of Police Ethics. Recommendation Rec(2001)10 (2001). Council of Europe. <https://www.coe.int>.

ABSTRACT

Serhii Petrenko. International experience of training of future law-enforcement officers to fulfill service tasks under martial law

The article examines the international experience in training future law enforcement officers to perform service tasks under martial law, which is particularly relevant in the context of modern global challenges and armed aggression against Ukraine. The purpose of the study is to analyze foreign approaches to the formation of highly qualified personnel capable of acting effectively in crisis and extreme situations,

as well as to develop recommendations for improving the national system of police training. The paper explores the experience of leading countries, particularly NATO member states, the USA, Canada, the United Kingdom, Germany, and Israel, where advanced models of integrating law enforcement and military structures into the training process have been developed. Special attention is given to systems of specialized physical and psychological training, tactical-special exercises, firearms training, and the development of decision-making skills in complex operational conditions. Emphasis is placed on the use of modern technologies such as virtual and augmented reality, multimedia simulators, interactive simulations, and distance learning, which make it possible to model real combat situations and enhance the level of professional competence.

The article analyzes international legal standards in the field of law enforcement training, including documents of the UN, the Council of Europe, and the European Union, which regulate the activities of police units in emergency situations. The importance of a comprehensive approach to personnel training, which combines legal, tactical, ethical, and psychological components, is highlighted. Particular attention is paid to the issue of the moral and psychological resilience of law enforcement officers and the implementation of psychological support and rehabilitation programs that are widely used in Western countries to prevent professional burnout and post-traumatic stress disorders. The research results demonstrate that the successful implementation of international experience in Ukraine requires the creation of a modern training base, the development of partnerships with international organizations, and the improvement of the legal framework in the field of law enforcement training. Specific ways to adapt foreign practices are proposed, which can increase the readiness of Ukrainian police officers to perform their duties under martial law and strengthen national security.

Key words: law enforcement agencies, martial law, international experience, professional training, police activity.

Надійшла до редакції: 06.11.2025
Прийнято до друку після рецензування: 22.11.2025
Опубліковано: 12.12.2025